

מאמר לא

הגילוי הגדול של מרן ה"חתם סופר":
**"הורדת המן ביום ל"ג בעומר
 וראוי לעשות לזה זכר טוב"**

חתם סופר בשם המדרש: בי"ח באייר שהוא ל"ג בעומר התחיל המן לרדת לישראל ♦ "לחם מן הארץ" הוא רמז על תורת הנגלה, "לחם מן השמים" על תורת הנסתר ♦ כשם שהוריד משה רבינו לישראל מן במדבר בל"ג בעומר, כך הוריד רשב"י ניצוץ משה לישראל בל"ג בעומר "לחם מן השמים" תורת הנסתר ♦ רמז נפלא: בפרשת המן שהוא "לחם מן השמים" ישנם ל"ג פסוקים, כדי לרמז על ל"ג בעומר ♦ זה"ק: רשב"י השאיר "צנצנת המן" מתורת הנסתר לדורות עולם.

אוצר החכמה

זחזר על זה שנית ב"דרשות חתם סופר" (לימי הספירה שנת תקצ"א דף רעט: ד"ה וספרתם הב'), והוסיף על כך רמז על הפסוק (ויקרא כג טו) בלשון קדשו: "וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עמר, עד כאן ל"ג אותיות, רמז על ל"ג בעומר, שבו התחיל המן לירד". פירוש בירידת המן כתוב (שמות טו טז): "עמר לגלגולת", נמצא כי תיבת "עמר" היא רמז על המן, ולכן מתחילת הכתוב "וספרתם" עד סוף תיבת "עמר" ישנן ל"ג אותיות, לרמז על ירידת המן "עמר לגלגולת" ביום ל"ג בעומר.

ושוב חזר על רעיון זה פעם שלישית ב"חתם סופר" על התורה (פרשת בשלח שנת תקצ"ג דף עז: ד"ה בשבתנו), והנה הדברים בלשון קדשו:

"אמנם במקום אחר במדרש שהלכו ג' ימים בלא לחם, וירד להם מן ביום

[א]

המן התחיל לרדת לישראל
 ביום ג' י"ח אייר ל"ג בעומר
בשו"ת "חתם סופר" (י"ד סימן רל"ג ד"ה אמנם) מצינו חידוש פלא על טעם השמחה בל"ג בעומר, חידוש שלא קדמו אדם מעולם ולא נזכר לפניו בשום מקום, כי ביום ל"ג בעומר התחיל הקב"ה להוריד לישראל מן במדבר. והנה הדברים בלשון קדשו אחרי שפתח לבאר ענין השמחה בל"ג בעומר בכמה דרכים: "ואי אתיהיב רשותא לכמוני לדבר מה שהיה נראה ליי", [וכבר הארכנו לבאר הטעם הראשון שלו במאמר הקודם], הוסיף לבאר:
 "ולפי דאיתא במדרש, שמיום שכלה החררה שהוציאו ממצרים, הלכו ג' ימים בלא לחם ואחר כך ירד המן, אם כן היה הורדת המן ביום ל"ג בעומר, וראוי לעשות לזה זכר טוב, אך הוא נגד ש"ס פרק רבי עקיבא".

אה"ח 1234567

את כל הקהל הזה ברעב. ויאמר ה' אל משה הנני ממטיר לכם לחם מן השמים ויצא העם ולקטו דבר יום ביומו למען אנסנו הילך בתורתי אם לא".

ופירש רש"י:

"בחמשה עשר יום - נתפרש היום של חנייה זו, לפי שבו ביום כלתה החררה שהוציאו ממצרים והוצרכו למן, למדנו שאכלו משירי הבצק ששים ואחת סעודות, וירד להם מן בט"ז באייר ויום א' בשבת היה כדאיתא במסכת שבת".

ביאור דברי רש"י הוא לפי מה שמבואר בגמרא (שבת פז:) כי יום בואם של ישראל אל מדבר סין: "בחמשה עשר יום לחדש השני לצאתם מארץ מצרים" היה בשבת. ומביא הגמרא ראיה לכך ממה שאמר להם משה אחרי שהתלוננו בט"ז באייר (שם טז ז): "ובוקר וראיתם את כבוד ה' בשמעו את תלונותיכם".

הרי מבואר כי המן התחיל לרדת מיד בבוקר למחרתו שהוא בט"ז באייר, ואחר כך כתוב שאמר להם משה (שם טז): "ששת ימים תלקטוהו וביום השביעי שבת לא יהיה בו". הרי מבואר כי המן ירד להם אז ששה ימים רצופים מיום ראשון עד יום שישי, ומאחר שהמן התחיל לרדת ביום ראשון למחרת ט"ז באייר, הרי מוכח מזה כי ט"ז באייר היה בשבת.

[ג]

לפי המדרש התחילה ירידת המן
בי"ח אייר ל"ג בעומר

אולם ה"חתם סופר" מביא בשם המדרש, כי אחרי שכלתה להם החררה שהוציאו ממצרים בט"ז באייר, הלכו שלשת ימים מט"ז באייר שהיה בשבת עד יום ב' י"ז באייר בלא לחם, ואז ביום ב'

ח"י אייר ל"ג בעומר והוא יום ג' בשבת, והיה ביום השישי והכינו, היינו יום שישי, לא לירידת המן".

ועוד הוסיף לן מדיליה רביעי בקודש ב"תורת משה" השלם (סוף ספר דברים) מאשר דרוש דרש משה ביום ל"ב בעומר לפני בני חבריא קדישא (דף קצב.): "והמן ירד גם כן בי"ח אייר שהוא ל"ג בעומר, שעד ט"ז אייר היה להם ממה שהוציאו ממצרים, ואין הקב"ה משהה לצדיקים בצרה יותר מג' ימים, וירד המן בי"ח שהוא ל"ג בעומר".

והנה מזה שאנו רואים כי מרן ה"חתם סופר" חזר על חידוש זה ארבע פעמים, והוסיף למצוא רמז על כך אף שהוא נגד הגמרא בשבת, אנו יכולים לשער כי חידוש זה היה חשוב מאד בעיניו. אולם היות שקיצר בזה כדרכו בקודש, אמרתי אקום ואשנה פרק זה להרחיב ולברר מקחו של צדיק, ומה' אבקש שיוליכני בדרך אמת.

אוצר החכמה
[ב]

גמרא: התחלת ירידת המן

ביום ראשון ט"ז באייר

פתח דברינו יאיר לבאר דבריו הקדושים, וביאור המחלוקת בין הגמרא למדרש באיזה יום התחיל המן לרדת במקראות הכתובים בפרשת בשלח (שמות טז א):

"ויסעו מאילים ויבואו כל עדת בני ישראל אל מדבר סין אשר בין אילים ובין סיני בחמשה עשר יום לחדש השני לצאתם מארץ מצרים. וילוננו כל עדת בני ישראל על משה ועל אהרן במדבר, ויאמרו אליהם בני ישראל מי יתן מותנו ביד ה' בארץ מצרים, בשבתנו על סיר הבשר באכלנו לחם לשובע, כי הוצאתם אותנו אל המדבר הזה להמית

אחרי שראו ישראל ביום שישי שירד להם לחם משנה, ועל כך הודיע להם משה הסדר של ירידת המן בכל ארבעים שנה, שירד רק ששה ימים וביום השביעי לא יהיה בו.

אוצר החכמה

[ד]

המדרש הנעלם ששמע ממך
ה"חתם סופר" במתיבתא דרביעא

והנה כל נושאי כליו של מרן ה"חתם סופר", נתייגעו למצוא דברי חפץ מקור המדרש שהביא ה"חתם סופר", ובפרט שהוא נגד שיטת הגמרא, ויחפשו בחיפוש דורות בכל מדרשי חכמינו ז"ל ולא מצאו איה מקום כבודו. אולם על כגון דא נאמן עלינו רבם של ישראל ה"חתם סופר", אשר רבות שמענו מתלמידיו הגדולים פוסקי הדורות זי"ע על הנפלאות הגדולות שעשה רבינו משה בישראל.

וכבר רמז ה"חתם סופר" עצמו על חלומות שנתגלו לו מסוד ה' ליראיו, כמו שכתב בפתיחתו ל"ספר הזכרון" בלשון קדשו על מה שאירע לו שנת תקס"ט: "מראשית השנה נודע לנו אשר יתרחש על ידי חלומות מבהילים, אשר כמה פעמים אחזני רתת ורעד וכל עצמותי הפחיד, ולפעמים אף בהקיץ". הנה כי כן לא נפלאות ולא רחוקה היא לומר, כי בודאי ראה או שמע מדרש זה במתיבתא דרביעא, ומה גם שבדרשה לפני החבריא קדישא ביום ל"ב בעומר הנ"ל, לא הזכיר ענין זה בשם המדרש אלא סתם.

ונראה לבור שיטת המדרש בדרך הפשט, מנין למדו שהלכו שלשת ימים בלי לחם, כי כבואם למדבר סין בט"ו באייר כתוב: "וילונו כל עדת בני ישראל על משה ועל אהרן במדבר",

התלוננו ישראל על משה שאין להם מה לאכול, והבטיח להם משה: "ובוקר וראיתם את כבוד ה'", שיוירד להם הקב"ה מן למחרתו בבוקר ביום ג' י"ח באייר שהוא ל"ג בעומר.

אלא שלפי המדרש צריך ביאור ליישב מה שאמר משה לישראל (שם שם ה'): "והיה ביום השישי והכינו את אשר יביאו", כי אי אפשר לפרש כמו שפירשו בגמרא יום שישי לירידת המן שהיה ערב שבת, שהרי לפי המדרש התחיל המן לרדת רק ביום ג', אם כן יום שישי מירידת המן הוא רק ביום ראשון, ואיך שייך לומר על זה: "והכינו את אשר יביאו".

לכן מפרש ה"חתם סופר" כי לפי המדרש: "והיה ביום השישי והכינו, היינו יום שישי, לא לירידת המן". כלומר לא יום שישי לירידת המן שחל ביום א', אלא יום שישי למעשה בראשית שהוא יום רביעי לירידת המן ביום ג'. אלא שעדיין צריך ביאור ליישב לפי המדרש מה שאמר משה: "ששת ימים תלקטוהו וביום השביעי שבת לא יהיה בו", אשר מזה למדו בגמרא שהמן התחיל לרדת ביום ראשון ולקטו אותו ששה ימים, ולפי המדרש שהמן ירד רק ביום ג' איך אמר להם משה: "ששת ימים תלקטוהו", הלא לא לקטו אותו כי אם ד' ימים.

וצריך לומר לפי המדרש, כי משה רבינו לא אמר להם על ירידה זו: "ששת ימים תלקטוהו", אלא אמר להם באופן כללי על כל הירידות של המן במדבר, שילקטו אותו בששת ימי המעשה וביום השביעי לא יהיה בו. וכן משמע מפשטות הכתובים שהרי משה אמר להם פסוק זה,